

*Ujlesztendő! Tegyé! csodát!
Virraszd ránk évek vig sorát.
Akaszd újra az ősi földbe
A magyar ekét s boronát...
Kik jártunk eddig rongyosan:
Köszöntsünk vig-virágosan!
S magyar ujévre harangozzon:
Kolozsvár, Kassa és ott fenn: — Pozsony!*

Most pedig elmondok egy történetet, amelyet Simon Zoltán bácsitól hallottam. Ez a címe:

Igazmondó János

Élt Mátyás király idejében egy eldugott kis falucskában egy nagyon szegény, de becsületes ember, akit úgy hívtak: Igazmondó János. Szegény olyan szegény volt ez a mi Jánosunk, hogy nem akadt lány a faluban, aki feleségül ment volna hozzá. Fel is tette magában, hogy felmegy Budára a királyhoz s előadja neki a maga buját-bajját.

Felöltötte hát szépen tisztábbik ruháját, feltarisznyázott a megmaradt falatokból s nyakába vette az országutat. Hetednapra virradóra fel is ért a királyi palotába. A szolgák és testőrök nem néztek ki belőle semmi jutalmat, tartóztatás nélkül beengedték. Rá is akadt a királyra a legelső szobában, illendően meghajtotta magát s előadta mondókáját:

— Jól van, János, — bölintott a végén Mátyás király — lesz gondom rád, ha arra járok. Hogy is hívják a falutokat?

— Kalyibapiskoltnak, megkövetem szépen.

Rendben van, fiam. Most pedig menj a konyhába s a szakácslánnyal tarisznyáztass fel magadnak az utra egy kis hamubasült pogácsát.

A szakácslány tüzesszemű, fiatal teremtés volt, mindjárt megakadt rajta a János szeme. De úgy látszik, a lány is rajta járatta az eszét, mert észre se vette, hogy tévedésből a király kacsapecsényjét találta János tarisznyájába tenni. Szerencsére kint a kapuban megvizsgálta János a tarisznyát s még idejében visszavitte a nem őt illető pecsényét.

— Még majd éhen marad a felséges király miattam — mondta a lánynak.

— Ejnye már! Majd sütöttem volna másikat a királynak — felelte vidáman a szakácslány.

— No, elbucsuzott János, ha mindjárt nehéz szívvél is. Annál többször hajtogatta utközben, valahányszor harapott egyet a pogácsából:

— Ejnye, eszem a szivecsücskit, aki ezt a finom pogácsát sütötte!

Otthon aztán elmesélte, hogy járt, mint járt Budavárában.

Hej, szörnyen furni kezdte oldalát a szomszédoknak János szerencsés fogadtatása. Különösen pedig Jóváro Péter nem tudott nyugodni a kíváncsiságtól. No, gondolta, most itt az alkalom, hogy ő is szerencsét próbáljon. Ha Jánost pusztá-kézzel is olyan jószívvel fogadták, mi várhat reá, aki ajándékot is fog vinni a királynak.

Felvette hát — legócskább ruháját, de tarisznyáját jóféle hidegpecsenyékkel tömte még s úgy indult szegénységéről panaszkodni a királynak.

Mátyás király őt is meghallgatta, átvette a hozott ajándékot s a végén neki is azt mondta:

— Maradt-e még valami a tarisznyádban?

— Bizony-bizony, utolsó morzszikája volt már az a száraz kenyér, amit itt, az ajtó előtt megettem. Több egy falat sincsen.

— Né busulj, Péter, van a konyhában frissbesült pogácsa, tarisznyázz fel amennyi csak jólesik.

Már indult volna Jóváro Péter, amikor a király megállította:

— Nemsokára látogatok Kalyibapiskoltra, magam is látni akarom szegénységedet. Remélem, ha házadba beszálok, tudod, hogyan kell egy királyi vendéget illően fogadni?

— Ó, uram, királyom, nem fog velem szégyent vallani felséged.

Künn a konyhán, amíg a szakácslány a hamubasült pogácsát csomagolta, Péter megérezte a finom pecsenyeillatot.

— Dugd csak be, lányom azt a kis kacsacombot is a tarisznyámba — szólt rá a lányra.

— Hogyisne! A királynak sütöttem én azt!

— Majd süthetsz még neki másikat, van ott még, ahol ez termett — s azzal nyult is utána s eltüntette a tarisznyában.

Hazaérve a faluba, nem szólt senkinek semmit, de annál nagyobb előkészületeket tett a király méltó fogadására. Rendre adogatta el tehenét, lovát, minden értékesebb holmiját. Árukból arannyal kivert nyoszolyát, csipkés selyempaplant, drága mosdótálat vásárolt. A nagy nap hajnalára pedig két remek hizót vágott le a lakomára.

— Ne sajnáljátok! — biztatta a böllérlegényeket. — Kétszeresen megtérül nemsokára.

Ahogy ígérte, pontosan meg is érkezett Mátyás király. Jót evett, ivott s még jobbat aludt Jóváro vendéglátó házában s láthatóan pompásan érezte magát.

Jól látta mindezt a szomszédból Igazmondó János s ugyan-csak elbusulta magát, hogy ő semmit sem áldozhat a királyért, mert neki magának sincsen.

Másnap Igazmondó vendége volt a király. Fényes lakoma helyett bezzeg itt vizbefőtt köleskása várta, drága borok helyett egyszerű kutviz, uri mosdótál helyett csorba cserépvályu, paplanos ágy helyett földrehintett szalma.

Harmadnap aztán összedoboltatta a király a piacra a népet s

ő maga lóháton ülve, királyi kísérettől körülvéve, ünnepélyesen így szólt a néphez:

— Tegnap és tegnapelőtt két kalyibapiskolti jobbágy vendége voltam. Az egyik drága peccenyékkal fogadott, a másik egyszerű köleskását tálalt elém; az egyiknél selyempaplanos ágyban aludtam, a másiknál földrehintett szalmán. Itéljétek meg, melyik fogadta méltón királyát?

— A peccenyés, a selyempaplanos, — zugta a tömeg a feleletet.

Jóváró Péter e szavakra kevélyen nézett szét, míg Igazmondó János szerényen lesütötte a szemét.

— És most arra feleljétek: melyik az igazi szegény kettőjük közül?

— A köleskásás és a szalmahintó.

Bezzeg lapult most Jóváró Péter.

A király erre kimondta rendelkezését:

— Hallod-e, te Jóváró Péter! Uglátom, neked az én segítségem nélkül is van mit aprítani a tejbe, maradj hát abban a sorban, amelyikben eddig voltál. Téged pedig, Igazmondó János, aki olyan nemesen türted szegénységedet, nemesi rangra emelek. Add elő most bármely kívánságodat, teljesítem.

— Jó nagyuram és dicső királyom, — állt elő szerényen Igazmondó János, — nincs nekem nagyobb kívánságom, csak az, bár csak ehelnék most abból a jóízű hamubasült pogácsából, amit a budai szakácslány nekem feltarisznyázott. Mert igen éhes vagyok.

— Tudod mit, János? — szólt mosolyogva a király, — hamubasült pogácsát e pillanatban nem adhatok neked, de odaadom helyette azt, aki sütötte. Mert tudd meg, amióta nálam jártál, az a szépszemű szakácslány folyton téged emleget, mint igazi becsületes embert, aki peccenye és pogácsa közül inkább a pogácsát választotta.

A nép zajos éljenzésbe tört ki s hangos rialgással kísérte ki a faluból a királyt, aki közben még odaszólt Igazmondónak:

— Siess haza, János fiam, mert azóta megsült már nálatok a kacska s aki titokban sütötte, alig várja már, hogy téged szívére szoríthasson.

Most pedig elmondom nektek Nusbek Sándor bácsi költeményét. Címe:

Gonosz Pista

Már a neve is mutatja:

Gonosz Pista — nem volt jámbor!

Elkerült a falujából...

Ugy csatangolt, úgy hanyódott

A kerek világon szerte...

... Hol itt, hol ott rugtak rajta...

— Eldurvult a teste, lelke.